

عنوان :

تجزیه و تحلیل روند واردات و صادرات محصولات
اساسی کشاورزی و نقش آن در ضریب خودکفایی

ارائه دهنده :

سیده سارا آل نبی املشی

گروه پژوهشی:

امنیت غذایی و خودکفایی

ناظر علمی :

اسماعیل نصر اصفهانی

بخش کشاورزی به عنوان یک بخش پویای اقتصادی نقش اساسی در زمینه امنیت غذایی دارد

اساس تعریف امنیت غذایی که توسط بانک جهانی در کنفرانس رم ارائه گردیده است سه عنصر «موجود بودن غذا»، «دسترسی به غذا» و «پایداری در دریافت غذا» پایه های اصلی امنیت غذایی را تشکیل می دهند.

و گروه عوامل بر امنیت غذایی تاثیر می گذارند

ه اول عواملی که با تولید، مصرف و تجارت غذا سرو کار دارند و گروه دیگر عوامل اجتماعی و اقلیمی می باشند.

ایران نیز همانند سایر کشورها تامین غذا و امنیت از جمله مهم ترین اولویت های استراتژیک توسعه محسوب می شود. بخش

کشاورزی به عنوان تولیدکننده مواد غذایی در برنامه های توسعه ملی دارای موقعیت ویژه ای می-باشد.

پیشنهادهات

نتیجه گیری

نتایج و بحث

مواد و روش ها

مروری بر پیشینه

مقدمه

رای **ارزیابی** وضعیت امنیت غذایی، شاخص های مختلفی وجود دارد.

یکی از اصلی-ترین شاخص-ها محاسبه **ضریب خودکفایی** محصولات کشاورزی است.

خودکفایی تامین غذا از محل **تولید داخلی** و با **حداقل وابستگی به واردات** است.

واردات نیز از دیگر **مؤلفه های** امنیت غذایی محسوب می-گردد.

امنیت غذایی مقوله-ای **چند بعدی** است ولی بدون تردید بخش کشاورزی سهم قابل توجهی در این خصوص داراست ،

اینکه-یکی از سه رکن اساسی امنیت غذایی یعنی **موجود بودن غذا** به طور **مستقیم** به چگونگی عملکرد این بخش

ط دارد.

گونه که بیان شد امنیت غذایی یکی از ارکان امنیت ملی می-باشد لذا آگاهی از مقدار تولید و میزان وابستگی به واردات محصولات
تثریک و همچنین درصد خودکفایی این محصولات می-تواند درجهت دستیابی به امنیت غذایی و اتخاذ سیاست های کلان ملی
ستگذاران را یاری نماید. در این مطالعه تلاش می-گردد که با **تحلیل روند تولید، صادرات و واردات** محصولات اساسی (گندم، برنج،
، زمینی، شکر، دانه های روغنی، گوشت قرمز، گوشت سفید، تخم مرغ، شیر و آبزیان) طی سال های **۹۲-۱۳۸۳** ضریب خودکفایی
محصولات در طی این دوره محاسبه و **نقش این متغیرها بر ضریب خودکفایی** بررسی گردد.

ات:

اصلی :

تحلیل روند تولید، واردات و صادرات محصولات اساسی و نقش آنها بر ضریب خودکفایی

ف فرعی:

تحلیل روند تولید محصولات اساسی

تحلیل روند واردات محصولات اساسی

تحلیل روند صادرات محصولات اساسی

تحلیل ضریب خودکفایی

اهداف تحقیق

ضرورت تحقیق

بیان مساله

مقدمه

ت:

ل تحقیق:

رند تولید ، واردات و صادرات محصولات اساسی طی دوره مورد مطالعه چگونه است ؟
ش متغیرهای تولید، واردات و صادرات بر ضریب خودکفایی چگونه است؟

سوالات تحقیق

اهداف تحقیق

ضرورت تحقیق

بیان مساله

مقدمه

نظری نظری:

مبانی نظری و دیدگاه‌های جهانی در مورد امنیت غذایی در سی سال اخیر تحولات چشمگیری داشته است.

خرین تعریف از امنیت غذایی در سال ۱۹۸۶ توسط بانک جهانی ارائه شد و در سال های بعد مورد پذیرش جهانی قرار گرفت (کنفرانس بین المللی تغذیه، ۱۹۹۲، نشت سران در زمینه غذا، ۱۹۹۶).

تعاریف زیادی در خصوص امنیت غذایی شده است. همه این تعاریف بر سه عنصر «موجود بودن غذا»، «دسترسی به غذا» و «پایداری در دریافت غذا» استوار است.

انشمندان علم اقتصاد تعاریف گوناگونی برای امنیت غذایی ارائه کرده اند که از آن جمله می توان به تعریف ذیل اشاره کرد:

ت غذایی می تواند به عنوان وضعیتی تعریف شود که در آن همه خانواده ها هم از نظر فیزیکی و هم از نظر اقتصادی به مقدار کافی برای همه اعضا در دسترس داشته باشند و در خطر از دست دادن سطح دسترسی خود نیز نباشند

پیشنهادات

نتیجه گیری

نتایج و بحث

مواد و روش ها

مروری بر پیشینه

مقدمه

نظری:

امروزه بحث امنیت غذایی به یکی از مهمترین مباحث همه کشورهای جهان اعم از ثروتمند و فقیر تبدیل شده است. حتی
مندترین کشورهای جهان نظیر امریکا نیز نگران امنیت غذایی خود هستند و بارزترین فعالیت امریکا در این زمینه تشکیل انجمن
امنیت غذایی بعد از حادثه ۱۱ سپتامبر در این کشور است که بطور نمونه می توان سایت www.foodsecurity.com را نام

تولید واژه ها :

کفایی، ضریب خودکفایی، محصولات کشاورزی، واردات، صادرات

پیشینه (گان)	سال	هدف	روش	نتیجه
س و همکاران	۲۰۱۱	اثر کود و یارانه های نقدی و همچنین تغییر کاربری اراضی و حاصلخیزی خاک را بر سطح خودکفایی برنج در مالزی	برای تجزیه و تحلیل علت و بازخورد این متغیرها بر تولید برنج از یک مدل سیستمی دینامیکی استفاده شده است	مالزی بدون در نظر گرفتن یک سیستم تحقیق و توسعه (R&D) مناسب در تولید به محدودیت-های تولید بخصوص بهره-وری پایین نسبت به سایر کشورهای منطقه و تهدید تغییرات اقلیمی نیازمند است. هدف خودکفایی در محصول برنج برسد. مضافا اینکه مصرف برنج افزایش جمعیت نیز در حال افزایش است.

نویسنده(گان)	سال	هدف	روش	نتیجه
بشیر و همکاران	۲۰۱۱	بررسی سطح امنیت غذایی در سطح ملی و خانوار در ایالت پنجاب پاکستان		سطح امنیت غذایی در سطح ملی هم سطح امنیت غذایی در سطح بین-المللی ولی در سطح خانوارها امنیت غذایی وجود ندارد در گام دوم به بررسی عوامل امنیت غذایی همانند درآمد ماهیانه دارایی دامی خانوار اندازه خانوار پرداختند که نشان می-دهد متغیرهای مورد مطالعه اثر بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی دارند
بابا تونده و کوئیم	۲۰۱۰	اثر درآمدهای خارج از مزرعه روی امنیت و مواد غذایی را در نیجریه		این گونه درآمد ها اثر مثبت هم روی غذایی و هم روی کیفیت مقدار مواد غذایی گذارد.

سنده(گان)	سال	هدف	روش	نتیجه
ی بشر آبادی و سوی محمدی	۱۳۸۸	بررسی اثر آزادسازی تجاری بر امنیت غذایی خانوارهای روستایی	با استفاده از شاخص شدت تجاری و شاخص کلی امنیت غذایی خانوار در دوره زمانی ۸۵-۱۳۶۲، وبا به کارگیری روش تصحیح خطای برداری پرداخت	اثرآزادسازی تجاری بر امنیت غذایی به میزان اندک است که در کوتاه مدت منفی، و بلندمدت مثبت می-باشد.
کشاورز	۱۳۸۷	تجزیه و تحلیل میزان واردات وصادرات محصولات اساسی کشاورزی طی سال-های۱۳۸۱ لغایت ۱۳۸۶	بررسی میزان واردات وصادرات با مقادیر تولیدات داخلی و تطبیق بهره-وری کشاورزی و تغییرات آن	میزان واردات و صادرات این محصولات در زمان مورد مطالعه با نوسانات زیادی همراه است بطوریکه تا قبل از سال ۱۳۸۵ در برخی محصولات میزان واردات بسیار پایین بود و در برخی از محصولات کشور به خودکفا رسیده بود. اما از سال ۱۳۸۵ میزان واردات حتی در محصولاتی که نیاز به واردات نداشت افزایش چشمگیری داشت. بیشترین ر صادرات چه از نظر مقدار و یا ارزش متعلق سال ۱۳۸۴ نسبت به سال ۱۳۸۳ و ح سالهای قبل و بعد می باشد

سند (گان)	سال	هدف	روش	نتیجه
بی و جیران	۱۳۸۷	پیشنهاد شاخصهای مزیت نسبی و خودکفایی برای محصول گندم و راهبرد تولید مناسب را برای این محصول	برای محاسبه مزیت نسبی از روش ماتریس تحلیل سیاستی استفاده شده و پس از بررسی وضعیت گندم از لحاظ خودکفایی و محاسبه ضریب خودکفایی، راهبرد مناسب برای کشت این محصول ارائه شده است.	نتایج شاخصهای حمایتی نیز حمایت دولتی از تولید این محصول را نشان می-دهد. نتایج ضریب خودکفایی نیز نمایان می-سازد که در سالهای اخیر حمایت محصول گندم باعث افزایش ضریب خودکفایی این محصول و رسیدن به مرز خودکفایی شده است. بنابراین در خصوص تولید گندم سیاست خودکفایی و مزیت نسبی در تقابل با یکدیگر نیستند و توسعه تولید گندم در صورت امکان تا مرز خودکفایی و همچنین صادرات محصول پیشنهاد می شود.

پیشنده(گان)	سال	هدف	روش	نتیجه
س و همکاران	۱۳۹۲	بررسی میزان تولیدات، واردات و صادرات محصولات اساسی زراعی در ایران و محاسبه ضریب خودکفایی	با بررسی سطح زیر کشت و عملکرد محصولات زراعی در یک دوره ده ساله، تاثیرسیاستهای خودکفایی در بخش کشاورزی بر تولیدات کشور سنجیده شد.	سیاست خودکفایی سبب تغییر الگوی کشت در ایران شده است زیرا با تمرکز بر روی تولید محصولات خاص، این امر کاهش تولید محصولات دیگری را در پی داشته است. این امر نهایتاً در سال-های آتی، ابعاد پنهانی از گرسنگی را در ایران موجب خواهد شد.

شترین مطالعات انجام شده در این حوزه، در سطح ملی و بین المللی، مربوط به مطالعه در زمینه امنیت غذایی می باشد. وجه تما مطالعه با سایر تحقیقات در این است که در تحقیق حاضر سعی شده با تحلیل روند تولید، واردات و صادرات ده محصول اساسی، تاثیر آن ها بر ضریب خودکفایی، که اصلی ترین شاخص ارزیابی امنیت غذایی می باشد، مورد بررسی قرار گیرد.

س تحقیق

پژوهش

توجه به اهداف این پژوهش می توان این تحقیق را از نوع **توسعه-ای** دانست.

بیت و روش پژوهش

اساس ماهیت و روش تحقیقات علمی این پژوهش را می توان از نوع **توصیفی- تحلیلی** دانست

این پژوهش از روش مطالعات **اسنادی و کتابخانه-ای** استفاده شده است.

پیشنهادات

نتیجه گیری

نتایج و بحث

مواد و روش ها

مروری بر پیشینه

مقدمه

اصولات اساسی غذایی مورد مطالعه

اصولات اساسی غذایی شامل: گندم، برنج، سیب زمینی، شکر، دانه های روغنی، گوشت قرمز، گوشت سفید،

مargarine، شیر و آبزیان

روش تحقیق

روش تجزیه و تحلیل داده-ها

این تحقیق از اطلاعات سری زمانی برای یک دوره ده ساله (۹۲-۱۳۸۳) جهت تحلیل متغیرهای واردات، صادرات و تولید استفاده شده است. به این ترتیب که در ابتدا به تحلیل روند مقادیر واردات، صادرات و تولید محصولات اساسی غذایی پرداخته می شود ضریب غذایی برای هر کدام از محصولات محاسبه و سپس نقش این متغیرها بر ضریب خودکفایی محصولات اساسی غذایی مورد بررسی می گیرد.

برهای تحقیق

تحلیل متغیرهای واردات، صادرات و تولید استفاده گردیده است.

نسبه ضریب خودکفایی

از شاخص-های مهم در امنیت غذایی ضریب خودکفایی است، که **نسبت تولید به مجموع تولید و واردات منهای صادرات** است. محاسبه ضریب خودکفایی از روش ذیل استفاده شده است:

$$۱۰۰ \times (\text{صادرات} - (\text{تولید داخلی} + \text{واردات}) / \text{تولید داخلی}) = \text{ضریب خودکفایی}$$

$$\text{صادرات} - (\text{تولید داخلی} + \text{واردات}) = \text{مصرف}$$

از این روش فرض شده که موجودی انبار در سال-های مختلف یکسان است

محاسبه ضریب خودکفایی با این روش، نسبی می-باشد. چنانچه آمار موجودی انبار و ضایعات محصولات در دسترس باشد ضریب کفایی به صورت دقیق-تر محاسبه خواهد شد.

جه به رابطه بین تولید، واردات و صادرات با ضریب خودکفایی، تغییرات این متغیرها بر ضریب خودکفایی اثر خواهد داشت.

یه و تحلیل نتایج

محصولات اساسی در دو بخش زراعی و دامی مورد مطالعه قرار می-گیرند. محصولات مورد مطالعه **زراعی** مانند: گندم، برنج، سیب، شکر و دانه-های روغنی و محصولات مورد مطالعه **دامی** شامل: گوشت قرمز، گوشت سفید، تخم مرغ، شیر و آبزیان می-باشد.

پیشنهادهات

نتیجه گیری

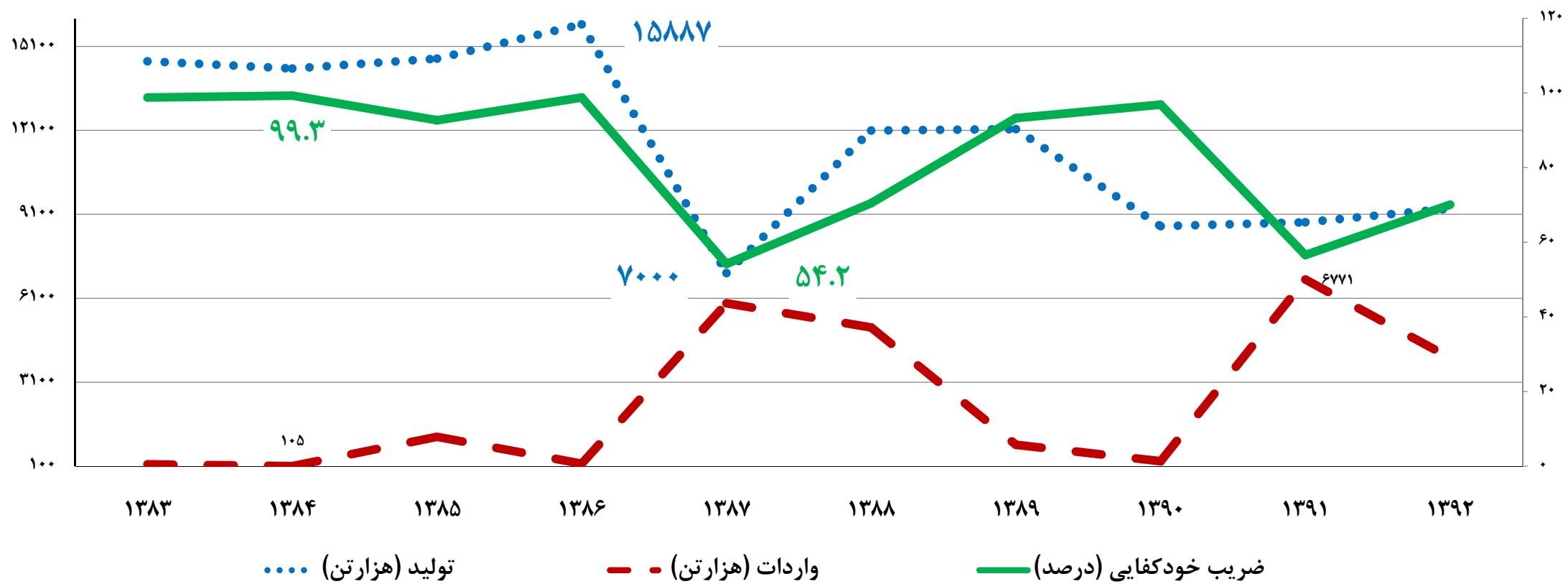
نتایج و بحث

مواد و روش ها

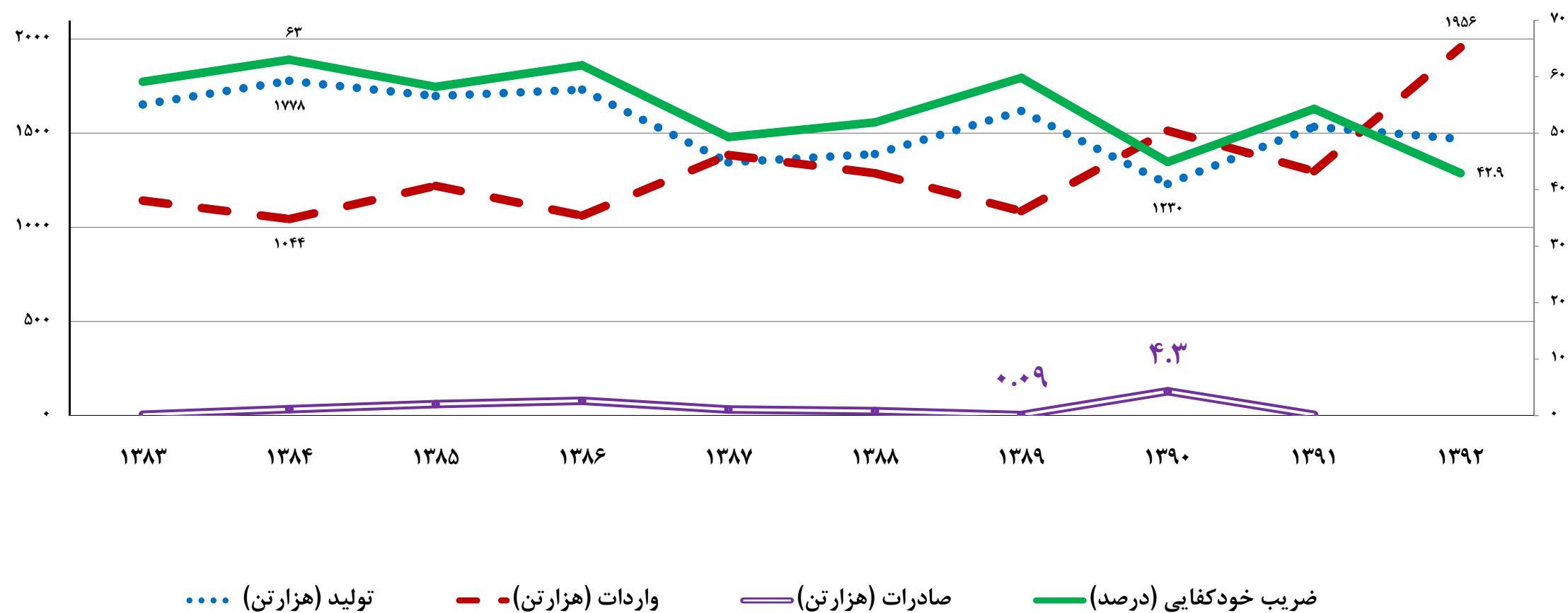
مروری بر پیشینه

مقدمه

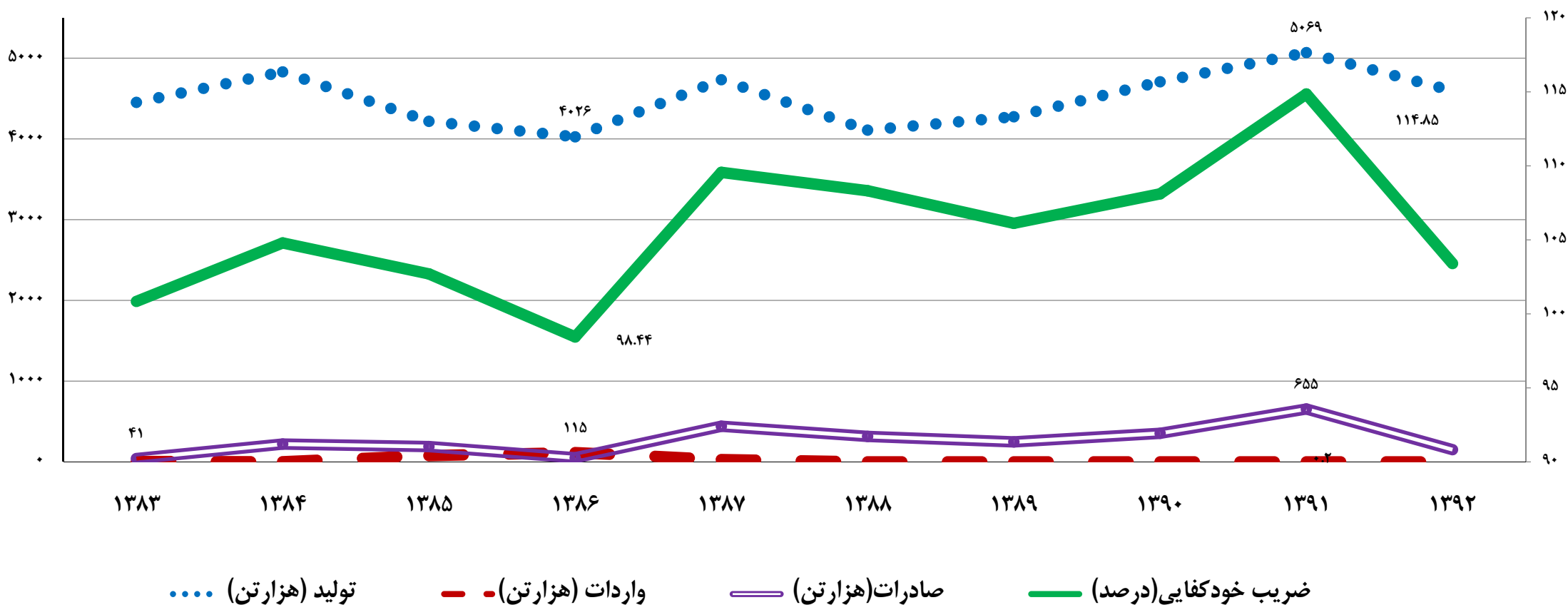
تحلیل روند مقادیر واردات، صادرات و تولید محصولات اساسی غذایی

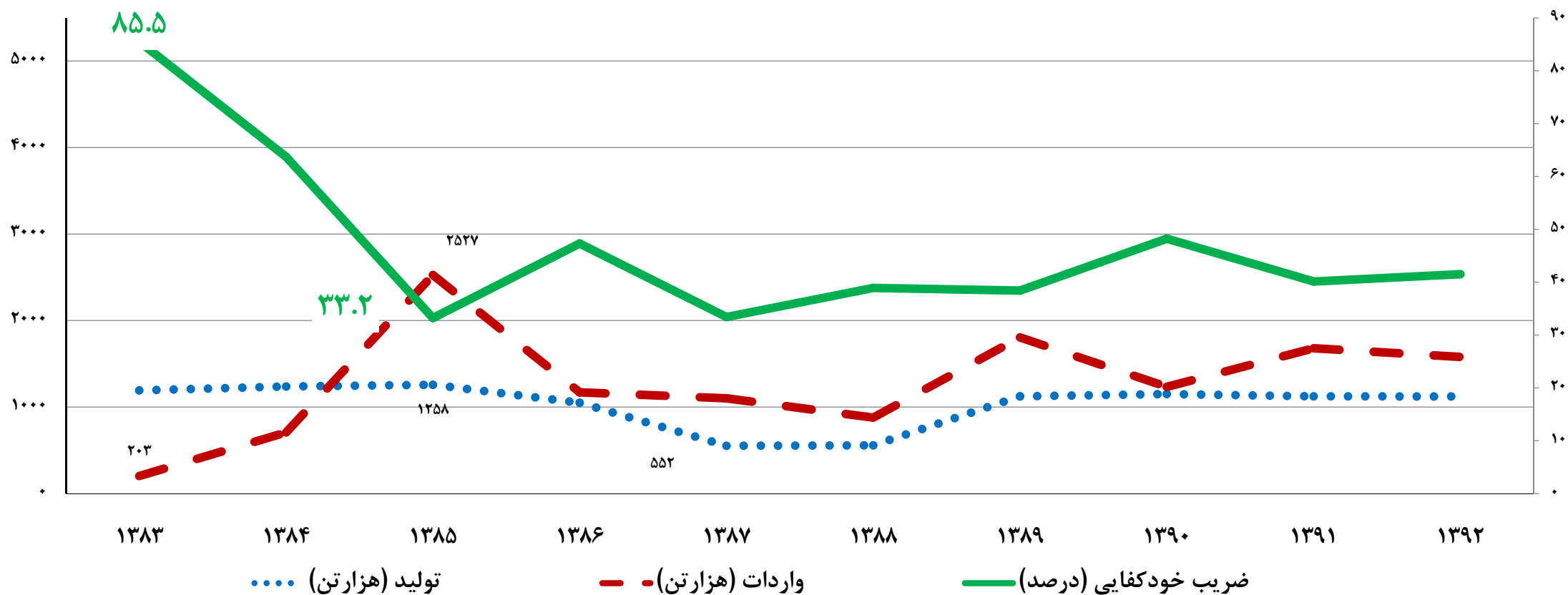
مقدار تولید، واردات، صادرات و درصد ضریب خودکفایی گندم طی سال های ۹۲-۱۳۸۳
 ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا. ، یافته های تحقیق

مقدار تولید ، واردات ، صادرات و درصد ضریب خودکفایی برنج طی سال های ۱۳۸۳-۹۲
 ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا ، یافته های تحقیق

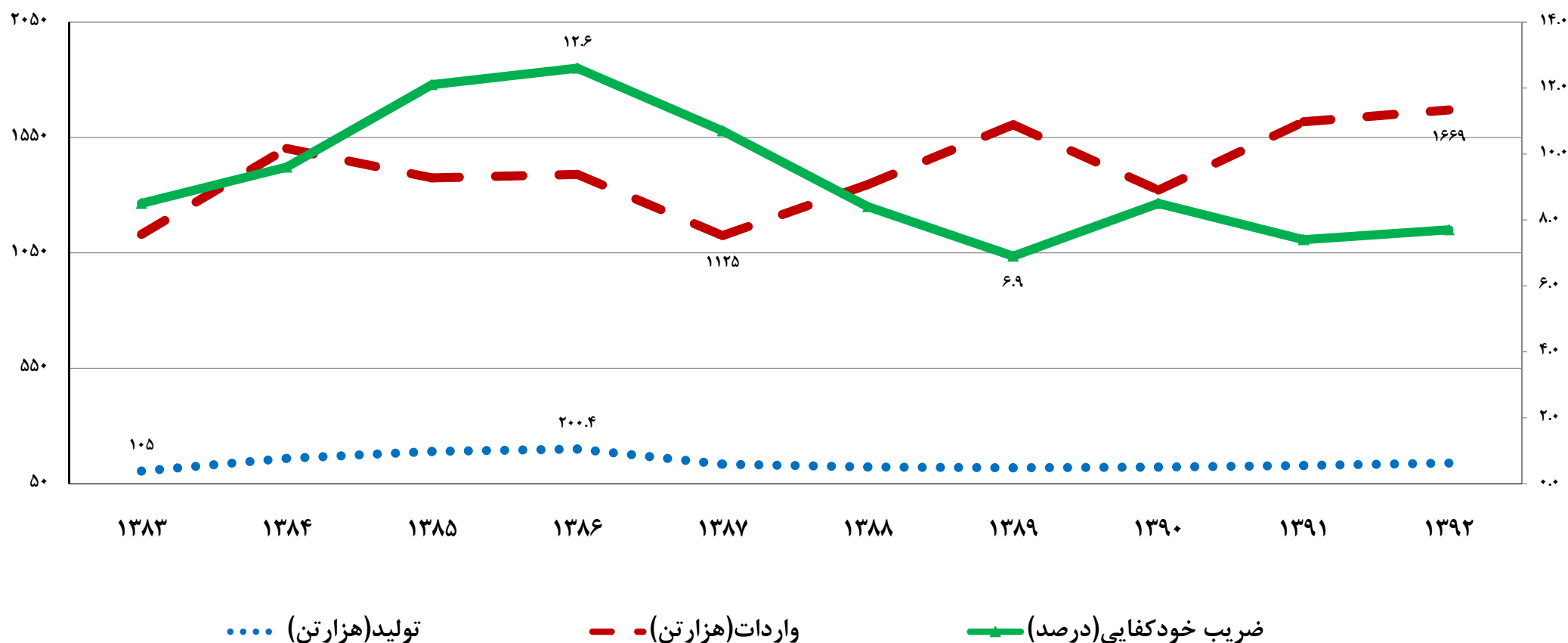

مقدار تولید، واردات، صادرات و درصد ضریب خودکفایی سیب زمینی طی سال های ۹۲-۱۳۸۳
 مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا. ، یافته های تحقیق

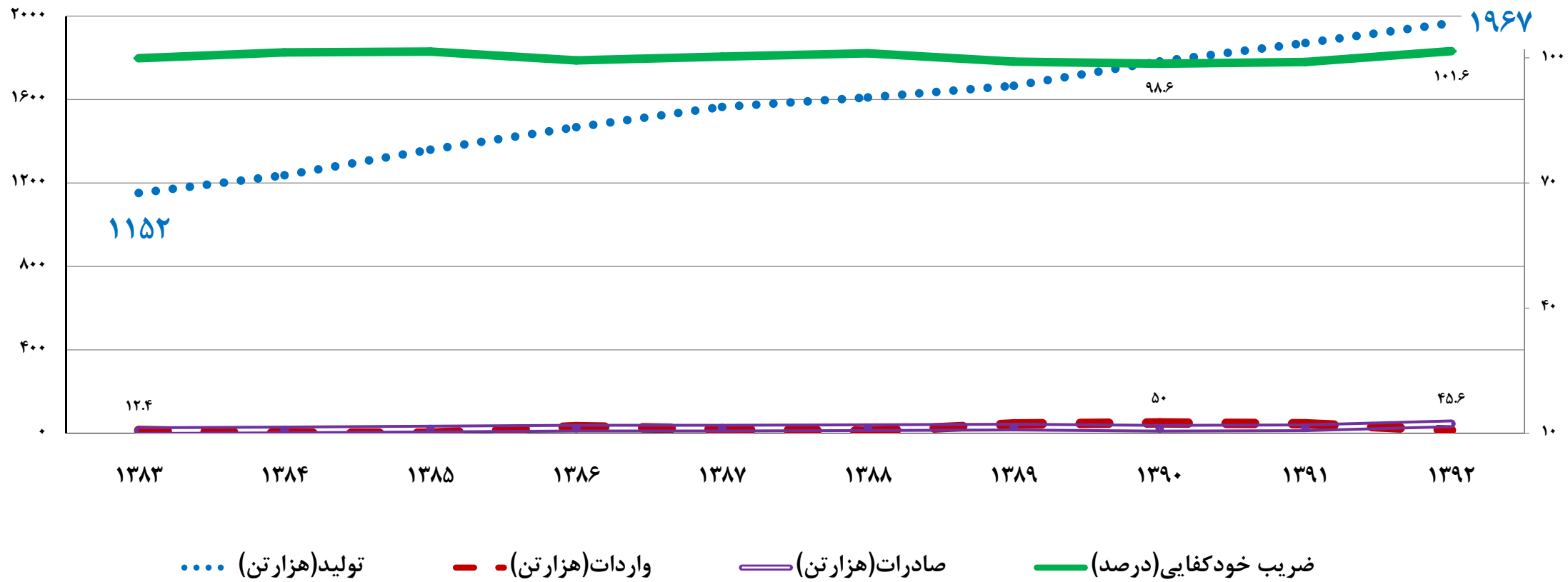

مقدار تولید، واردات، صادرات و درصد ضریب خودکفایی شکر طی سال های ۹۲-۱۳۸۳
 مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا ، یافته های تحقیق

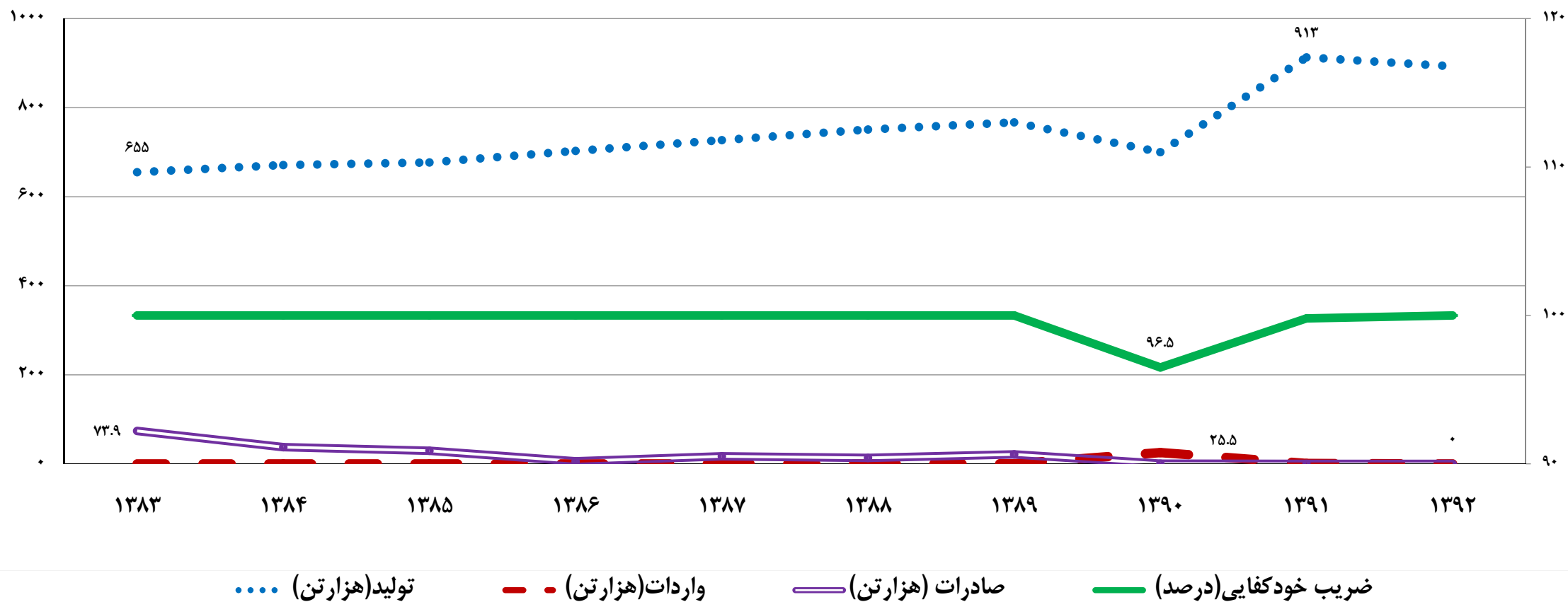
روغن‌های روغنی

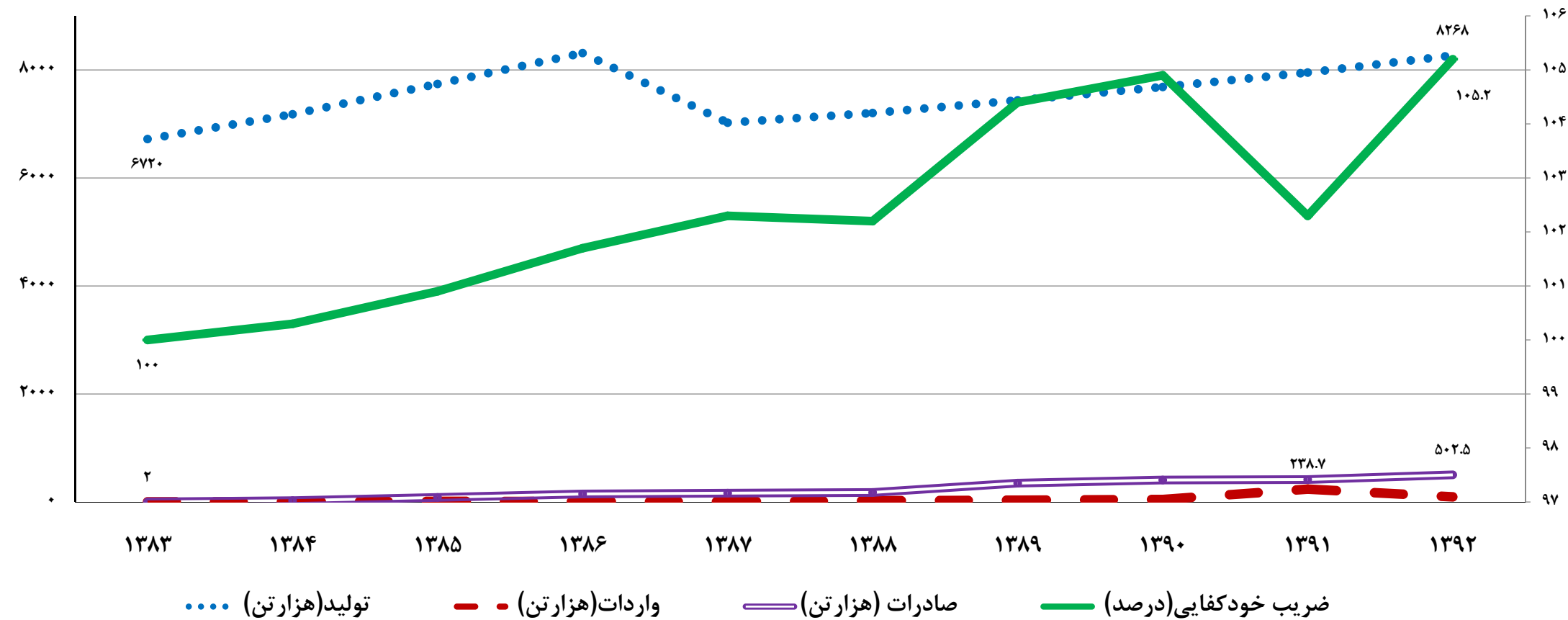
مقدار تولید، واردات و درصد ضریب خودکفایی دانه های روغنی طی سال های ۹۲-۱۳۸۳
 ماخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا. ، یافته های تحقیق

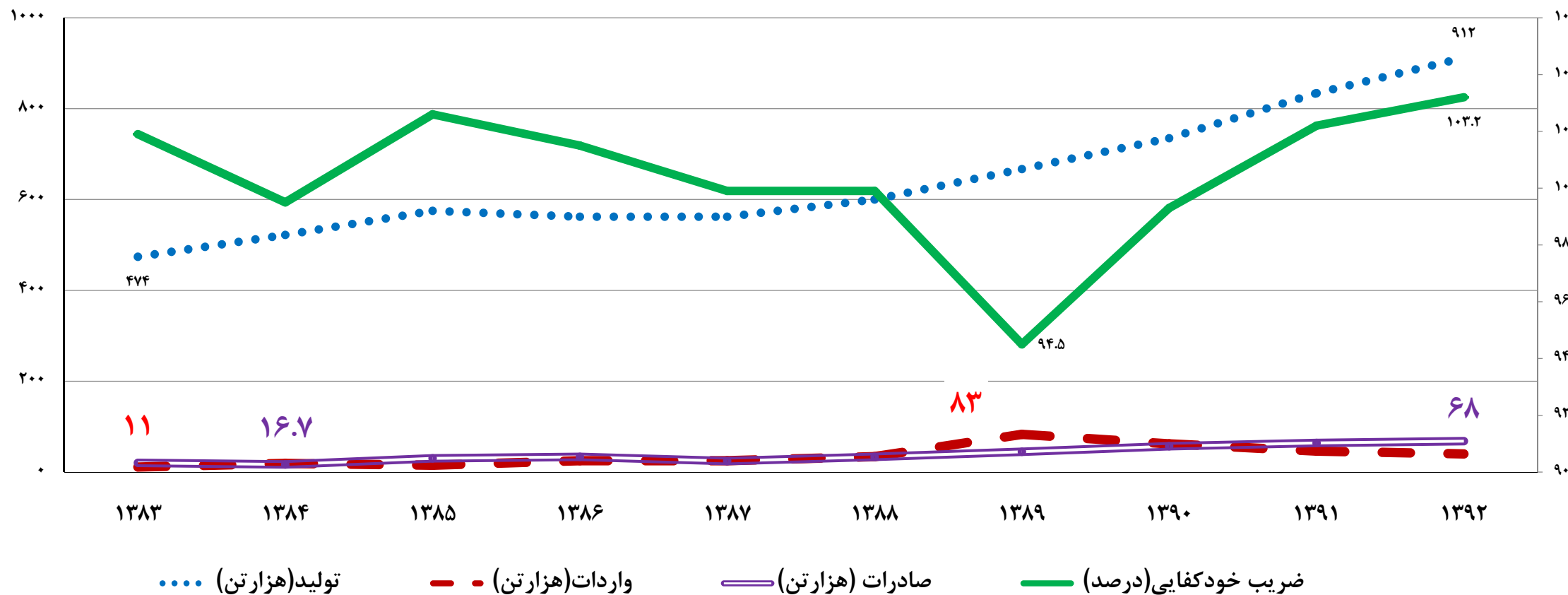
مقدار تولید، واردات، صادرات و درصد ضریب خودکفایی گوشت سفید طی سال های ۹۲-۱۳۸۳
 مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا ، یافته های تحقیق

مقدار تولید، واردات، صادرات و درصد ضریب خودکفایی تخم مرغ طی سال های ۹۲-۱۳۸۳
 مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا ، یافته های تحقیق

مقدار تولید، واردات، صادرات و درصد ضریب خودکفایی شیر طی سال های ۱۳۸۳-۹۲
 مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی دفتر آمار و فناوری اطلاعات ، گمرک ج.ا.ا. ، یافته های تحقیق

مقدار تولید، واردات و صادرات و درصد ضریب خودکفایی آبریان طی سال های ۱۳۸۳-۹۲
 مأخذ: سازمان شیلات ایران، یافته های تحقیق

نقش متغیرهای تولید، واردات و صادرات در ضریب خودکفایی

نقش متغیرها بر ضریب
خودکفایی

تولید، واردات، صادرات و درصد
خودکفایی محصولات اساسی

نتایج و بحث

مواد و روش ها

مروری بر
پیشینه

مقدمه

قانون تمرکز اختیارات بخش کشاورزی

ماده ۷:

تجارت جهاد کشاورزی موظف است در اجرای ماده ۳ قانون تمرکز به منظور تحقق افزایش سالانه **ده درصدی تولید** محصولات مصرح بند الف ماده ۱ قانون مذکور، برنامه آن وزارت را به همراه الزامات و اعتبارات مورد نیاز به هیئت وزیران ارائه نماید.

ریو ۱: افزایش تولید – کاهش واردات

ریو ۲: افزایش تولید – افزایش صادرات

ریو ۳: کاهش تولید – افزایش واردات

نتایج تحلیل افزایش تولید – کاهش واردات در محصولات زراعی

محصول	ضریب خودکفایی در سال ۱۳۹۲	ضریب خودکفایی در سناریوی اول (ده درصد)	ضریب خودکفایی در سناریوی دوم (پنج درصد)	ضریب خودکفایی در سناریوی سوم (پانزده درصد)
گندم	۷۰.۱	۷۴.۱	۷۲.۲	۷۶
برنج	۴۲.۹	۴۷.۹	۴۵.۴	۵۰.۴
سیب زمینی	۱۰۳.۴	۱۰۳.۱	۱۰۳.۲	۱۰۲.۹
شکر	۴۱.۵	۴۶.۵	۴۴	۴۹
دانه های روغنی	۷.۷	۹.۳	۸.۵	۱۰.۲

میانگین ضریب خود کفایی در محصولات زراعی

محصول	ضریب خود کفایی در سال ۱۳۹۲	میانگین ضریب خود کفایی در سه سناریو	تغییرات نسبت به سال پایه
گندم	۷۰.۱	۷۴.۱	+۴
برنج	۴۲.۹	۴۷.۹	+۵
سیب زمینی	۱۰۳.۴	۱۰۳.۰۶	-۰.۳۴
شکر	۴۱.۵	۴۶.۵	+۵
دانه های روغنی	۷.۷	۹.۳	+۱.۶

نتایج تحلیل افزایش تولید – کاهش واردات در محصولات دامی

محصول	ضریب خودکفایی در سال ۱۳۹۲	ضریب خودکفایی در سناریوی اول (ده درصد)	ضریب خودکفایی در سناریوی دوم (پنج درصد)	ضریب خودکفایی در سناریوی سوم (پانزده درصد)
گوشت قرمز	۸۹.۴	۹۱.۲	۹۰.۳	۹۲
گوشت سفید	۱۰۱.۶	۱۰۱.۵	۱۰۱.۶	۱۰۱.۵
تخم مرغ	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
شیر	۱۰۵.۲	۱۰۴.۸	۱۰۵	۱۰۴.۶
آبزیان	۱۰۳.۲	۱۰۳.۳	۱۰۳.۲	۱۰۳.۴

میانگین ضریب خود کفایی در محصولات دامی

تغییرات نسبت به سال پایه	میانگین ضریب خود کفایی در سه سناریو	ضریب خود کفایی در سال ۱۳۹۲	محصول
+۱.۷	۹۱.۱	۸۹.۴	گوشت قرمز
-۰.۱	۱۰۱.۵	۱۰۱.۶	گوشت سفید
--	۱۰۰	۱۰۰	تخم مرغ
-۰.۴	۱۰۴.۸	۱۰۵.۲	شیر
+۰.۱	۱۰۳.۳	۱۰۳.۲	آبزیان

نتایج تحلیل افزایش تولید – افزایش صادرات در محصولات اساسی

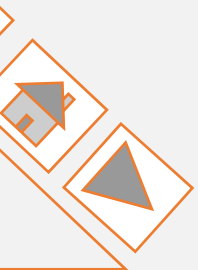
محصول	ضریب خودکفایی در سال ۱۳۹۲	ضریب خودکفایی در سناریوی اول (ده درصد)	ضریب خودکفایی در سناریوی دوم (پنج درصد)	ضریب خودکفایی در سناریوی سوم (پانزده درصد)
سیب زمینی	۱۰۳.۴	۱۰۳.۳۹	۱۰۳.۳۹	۱۰۳.۳۹
گوشت سفید	۱۰۱.۶	۱۰۱.۶۶	۱۰۱.۶۳	۱۰۱.۶۹
تخم مرغ	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
شیر	۱۰۵.۲	۱۰۵.۳	۱۰۵.۲۵	۱۰۵.۳۵
آبزیان	۱۰۳.۲	۱۰۳.۵۹	۱۰۳.۳۹	۱۰۳.۷۸

میانگین ضریب خود کفایی در محصولات اساسی

تغییرات نسبت به سال پایه	میانگین ضریب خود کفایی در سه سناریو	ضریب خود کفایی در سال ۱۳۹۲	محصول
---	۱۰۳.۳۹	۱۰۳.۴	سیب زمینی
+۰.۰۷	۱۰۱.۶۶	۱۰۱.۵۹	گوشت سفید
+۰.۱	۱۰۵.۳	۱۰۵.۲	شیر
+۰.۳۸	۱۰۳.۵۸	۱۰۳.۲	آبزیان
---	۱۰۰	۱۰۰	تخم مرغ

نتیجه گیری

• اثر متغیر ها در سناریو های مختلف متفاوت است
• اثر این متغیر ها در گروه محصولات متفاوت است .
• اثر این متغیر ها با رویکرد های مختلف متفاوت است.
• در تمامی سناریوها ضریب خودکفایی بهبود یافته است.

پیشنهادهات

نتیجه گیری

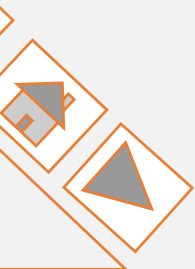
نتایج و بحث

مواد و روش ها

مروری بر پیشینه

مقدمه

توجه به مسایل فنی و مدیریت کنترل متغیر های اثرگذار در تولید می بایست سیاست گذاری با اهداف و رویکرد های مشخص
کرد صادراتی و یا رویکرد وارداتی) مورد توجه قرار گیرد. بنابراین پیشنهاد می گردد ضمن تاکید و توجه به بهبود ضریب خود کفایت
محصولات با ملحوظ نمودن مسایل فنی رویکرد میان مدت دولت در هر دسته از محصولات (افزایش صادرات و یا کاهش واردات
یقی از هر دو) از ابتدا مشخص تا سیاست اتخاذ شده قابلیت ارزیابی دقیق تری داشته باشد.

پیشنهادات

نتیجه گیری

نتایج و بحث

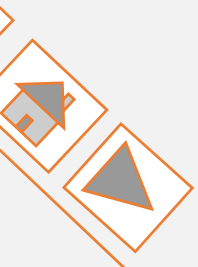
مواد و روش ها

مروری بر پیشینه

مقدمه

از حسن توجه شما سپاسگزارم

از حسن توجه شما سپاسگزارم

پیشنهادهات

نتیجه گیری

نتایج و بحث

مواد و روش ها

مروری بر پیشینه

مقدمه